ZVONO IZ PERASTA

Jakove! Zovni mi Jakova, trkom!

Momak tutnji popločanim hodnikom i ubrzo dovodi Jakova Stefanovića, koji se ćutke pokloni i ostane stojeći blizu vrata.

Priđi bliže, sinko.

Vladičini prsti tresu se nad tek otvorenim pismom. Jakov prepoznaje austrijske pečate iz Kotora.

Evo šta mi pišu – kazuje najzad vladika. – Neko s ovih brda sišao je u Perast, ispeo se kao nečastivi na crkvu Sv. Antonija i odnio zvono.

Zar... zvono? – od čuda se povlači natrag Jakov.

Moje ga muke i brige posjekle! – kune vladika. – Kad je već krenuo u otimačinu, što ne uze nešto drugo – konja, vola, ovce. Kako mu ruka poletje na zvono, zvonilo mu za petama!

A ne zna se ko je?

Ne.

Pa šta onda hoće poglavar! Krađa je na njegovoj zemlji, što da nas boli glava.

Traži da je pronađem lopova.

Ali, sveti vladiko, svako sumnja na svakoga. Nas niko ne može obavezati da tražimo.

Stani, sinko! Govoriš tako, a i sam znaš – ko bi drugi ukrao zvono s crkve do neki naš bezakonik. Onaj narod u Primorju može biti ovakav i onakav, ali na crkvu niko ne bi pružio ruku; pobožni su, krotki i bogobojažljivi... No,

sve mi se smutilo. Ako ja počnem da tražim prestupnika, biće to kao neko moje priznanje da je lopov sišao s ovih naših glavica...

Obnoć je jedan čovjek gonio malo brdsko kljuse i sporo odmicao prema Pješivcima. Noć mjesečna i još prohladna – tek je početak aprila. Konjče liči na jednogrbu kamilu, navrh samara mu je mali tovar, prekriven mrkim gunjem. Jovo Giljen oprezno gazi pred konjčetom i ne miče ruku s puške arnautkinje. «Da mi ko ne rasuče crijeva, pa da odvede i konja i plijen, a da moju Marnu nema ko čibukati»... Iskrao se Jovo iz svoga sela, pazeći da ga niko živi ne primijeti, pa sad zagovara sebe i šali se na račun Pješivaca. Prisjeća se i prepričava onu šalu: sretneš li Pješivca kad mu dobro rode smokve i upitaš li ga odakle je, on će se isprsiti kao da je iz plodnog Misira; ako li naiđeš na njega one godine kad se na smokvinu drvetu vije samo rijetki list i pripitaš odakle je rodom, on će reći nevoljko: «Iz Pješivaca, iz jadivaca!»...

Spotakne se konj i zabruji bronza na samaru. Od toga živinče stane da se propinje, te ga Jovo čas bije po njušci, čas mu nešto kao tepa. I kad ga smiri, zavuče ruku pod zvono i omotava bremce torbicom i vrećom poderanom.

Sad neće ni progovoriti.

I kreće dalje. Uz put premišlja kako će ga sresti Mitar Jokov i šta mu sve valja reći. Jovu se čini da nije dovoljno vješt govordžija, pa bi da se unaprijed «potkuje» i da sve u sebi sredi i porazmjesti. I poluglasno mrmlja, čvrsto držeći oglav lijevom rukom:

Biće i «Pomaga bog» i «Dobra ti sreća». Pak će mi konja privatiti, a mene kao k vratima – gost sam koji se rijetko viđa u kući Mitra Jokova. Ali ja neću ući, no ću mu polako uz uvo: «Očah ti dvije na bandu». On je vazda radoznao, upekmeze mu se oči, te će za mnom uz kućni duvar. «Doša sam da se razdužim», kazaću. «I vrijeme je, Jovo, o Mitrovu-dne ti je minuo rok. Ma opet pošteno.» A ja ću: «Pošteno, a no kako! Ja ti ne umijem drukše no pošteno! Ne zaboravi od kojih sam!» A on će: «Pa velim – pošteno, pošteno. No, đe su ti pare?» Začudiću se: «Kakve pare?» «Pa, za dug! Što se bečiš!» Malo ću da poćutim, pa ću se kao počešati po prsima, a njegove će oči sve za mojom rukom – nada se kuca da je tamo slanina – pa ću kao pritegnuti pojas, a njegove će oči... Onda ću kucnuti kratkijem čibukom o gunj da se zvono oglasi. Mitar će: «Šta ti je to, hajduče?» A ja ću: «Pa čuješ li, ako nijesi uz ženu-jezikošu ogluhnuo!» Odbrusiću mu, nek vidi da sam siguran u svoj posao. «Zvono»? – upitaće. «Zvono!» «Pa kud ga donese, nesrećo?» «Ono je sad tvoje i božje!» Počeće ruke da mu sijevaju: «Nosi mi to dalje od kuće! Neću prokletstvo da navrzem na ognjište!» Kazaću mirno, kao kad me žena trlja rakijom: «Ma ne budali, Mitre, što si se prepao. Nije to naško, pravoslavno zvono. Kunem ti se u ono petoro đece, to je zvono latinske vjere... Eto, de, kud ćeš više!» A Mitar će mekše: «A da šta ću s njim, jadan ti sam?» A ja ću brzo popridati: «Prodaj ga – za njega ćeš dobiti i više no što sam ti dužan. Ako li nećeš, znaj da drugih para nemam i u zdravlju da se gledamo!» Sad će on da se vajka: «Ej, šta me nađe iznenada! Prije dvije noći snijevao sam da ću crkvu graditi, a sad evo da prodajem kradeno zvono. Ej, zla li vremena! De, prijaško, rastovari ga tu pri ovoj međi, e tu gdje je grmen, samo da je podalje od kuće... Stane, o Stane! Evo imamo miloga gosta!»

Opet se vladika savjetuje s bratom Savom i pisarem. A Simu ništa o tome ne kazuje, neprijatno mu.

Poglavar mi oči izvadi za ono zvono. Poručuje: posi-

gurno se zna da je zvono odneseno u Crnu Goru, vidjeli su nekoga čovjeka s kljusetom, ali nijesu znali šta mu je u tovaru. Bruka, bruka!

Pa šta misliš – pripita Savo.

Vladika trlja čelo, pa će najednom odlučno:

Jakove, oglasi, raspiši, kako znaš – dajem deset talijera nagrade onome ko prokaže lopova!

Od toga ne bi koristi. Koji će Crnogorac potrčati da za pare prokaže čovjeka? To je vladika unaprijed znao, a ipak je morao nešto preduzeti.

Iz Kotora ubrzo doletje glas: naređeno je da se pazar zatvori za sve Crnogorce!

Vladika se kida od jada: eto šta se izrodi zbog jedne lakomislene krađe! Osjeća: čovjek koji je to učinio bio je sigurno natjeran nevoljom. Ali to ga nikako ne može oprati.

Opet iz Kotora poruka: zna se gdje je zvono i ko ga je odnio!

«Dobre li žbire imaju!» krsti se vladika. «Ja se uzaman raspitivah i obećavah nagradu, a oni znaju bolje od mene šta ko čini po Crnoj Gori!»

Na koga da se sada osloni i kako da zvono vrati u Boku?

Opet mu prva misao ode na svoje saplemenike. Oni i niko drugi. Te poruči glavarima da se sakupe na Njegušima i da se bez oklijevanja dogovore šta će i kako će – radi se o otvaranju kotorskog pazara.

Te se glavari sabraše i dogovoriše. Neki od njih nađoše potom Jova Giljena i prinudiše ga da zvono donese. Tako se ono opet na jednom konju lagano spusti u Boku da sa zvonika budi galebove na obližnjem ostrvcetu gdje je Gospa od Škrpjela.

Prođe nekoliko dana i eto još jednog pisma od poglavara. Traži da mu vladika uputi Mitra Jokova pred sud ili da ga bar sasluša u Narodnoj kancelariji na Cetinju.

Još potežu đavola!

Vladika ne želi više oko toga da se maje: ima prečih poslova. Pa otpisuje poglavaru: Mitar Jokov daleko je dva dana hoda, valjalo bi slati ljude za njega i trošiti talijere, kojih vladika nema; a najzad, Mitar ne bi došao na poziv – živ se ne bi dao!

Na tome se svrši uzbuna oko zvona.

SADRŽAJ POGLAVLJE 67.